

CZU: 377.091

DOI: 10.36120/2587-3636.v34i4.87-97

VALORILE PROMOVATE DE CURRICULUM ÎN CADRUL MODULELOR LA SPECIALIZAREA TEHNICIAN ÎN ACTIVITĂȚI ECONOMICE

Andreea MARCOCI-DIMA, drd.

<https://orcid.org/0000-0002-6239-1647>

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat. Specializarea reprezintă un set specific de cunoștințe, abilități și atitudini aplicate într-un domeniu restrâns de activitate profesională în cadrul unei anumite specialități. Formarea profesională inițială a educabilului într-un anumit domeniu are la bază un set de valori, principii, rezultate ale învățării și cunoștințe teoretice și practice stabilite la nivel de curriculum. În acest articol am evidențiat legătura dintre valorile promovate de curriculum național, rezultatele învățării, competențele-cheie și cele de specialitate pentru elevul tehnician în activități economice.

Cuvinte-cheie: rezultatele învățării, curriculum, competențe profesionale, valori, formare profesională inițială.

THE VALUES PROMOTED BY THE CURRICULUM WITHIN THE MODULES FOR THE SPECIALIZATION TECHNICIAN IN ECONOMIC ACTIVITIES

Abstract. Specialization is a specific set of knowledge, skills and attitudes applied in a limited field of professional activity within a certain specialty. The initial professional training about to be educated in a certain field is based on a set of values, principles, learning outcomes and theoretical and practical knowledge established at the curriculum level. In this article we have highlighted the link between the values promoted by the national curriculum, the learning outcomes, the key competences and the specialized ones for the technical student in economic activities.

Keywords: learning outcomes, curriculum, professional competences, values, initial professional training.

De-a lungul timpului, noțiunea de „curriculum” a fost și rămâne până în zilele noastre una din cele mai controversate noțiuni din teoria și practica educațională. De altfel, în timp, acest concept a fost acceptat, respins, înțeles, utilizat și operaționalizat în modalități diferite, conturându-se astfel două interpretări [1, p. 9]:

- *Cea restrânsă, tradițională* care se manifestă până în prima jumătate a secolului XIX. Acesta suprapune conceptul cu cel de conținut al procesului instructiv-educativ, respectiv cu documentele școlare sau universitare oficiale care planificau conținuturile instruirii (planuri de învățământ și programe).
- *Interpretarea modernă*, care îl considera concept integrator, și îl pune în practică abordând acțiunile educative în maniera globală, sistemică. În cadrul acestei accepțiuni, acesta este privit ca proiect pedagogic în care sunt corelate următoarele componente: obiectivele educaționale, conținuturile instruirii necesare pentru a obține obiectivele proiectate, strategiile didactice formale, nonformale și informale, corespunzătoare cerințelor societății actuale, instrumentele de evaluare pentru stabilirea eficienței activităților educative.

În prezent, definițiile specialiștilor se îndreaptă spre următoarea opinie a aspectelor instructiv-educative, precum și a competențelor și aptitudinilor dobândite atât *prin metode active de învățare, cât și prin metode tradiționale, manifestate în școală și în afara acesteia* [1, p. 14].

După 1990, sistemul de educație românesc a avut parte de modificări importante, care sunt în acord cu tendințele globale ale educației. Aceste transformări au urmărit dezvoltarea capitalului uman și nevoia de actualizare a procesului instructiv-educativ în vederea asigurării unor noi categorii de educați, capabile să satisfacă cerințele dinamici unei societăți în ascensiune. Aceste transformări au venit cu modificări esențiale la nivel de curriculum, un accent deosebit fiind pus pe reconceptualizarea acestuia, astfel că în 1998 este redactat pentru prima dată profilul de pregătire al absolventului de învățământ obligatoriu, în vederea dezvoltării unui grup de competențe-cheie cu caracter transdisciplinar [2, p. 12].

Idealul pedagogic al școlii noastre are la bază promovarea componentelor ce vizează dezvoltarea umană armonioasă la nivel psihosomatic. Se urmărește formarea unui individ complet și complex, capabil de gândire autonomă integrată unui sistem de valori ce presupune asumarea spiritului antreprenorial. De asemenea, se urmărește pregătirea unor cetățeni activi în societate capabili să răspundă cerințelor de pe piața muncii [3, p. 1].

Din *idealul educațional* au fost derivate, pentru fiecare ciclu de învățământ, finalitățile nivelurilor de învățământ și obiectivele ciclurilor curriculare. Pentru nivelul învățământului profesional și pentru învățământul liceal tehnic acestea se axează, în principal, pe formarea competențelor de bază și specifice în funcție de calificare sau specializare.

În 1998, în Cadrul de Referință al Curriculumului Național, se prezintă imaginea de ansamblu a absolventului de ciclu obligatoriu. Acest profil de formare conturează competențele și aptitudinile fundamentale, bazate pe transdisciplinaritate cu scopul de a integra tânărul în viața socială economică, profesională și culturală. În plus, este promovat conceptul de învățare și formare continuă pe tot parcursul vieții [2, p. 12]. La baza conturării profilului absolventului stau valorile promovate de acesta. Însușirea acestui set de valori de către educabili are rolul de a-i ajuta în gestionarea vieții personale, în asumarea unui mod de viață sustenabil, cetățenie activă, incluziune socială, antreprenariat și integrarea pe piața forței de muncă.

Curriculumul național facilitează crearea unui set unitar de valori și principii pe care fiecare elev să și le însușească, ca apoi să le aplice pe plan personal, social și profesional. Acestea sunt:

- *Respect* - respect pentru sine, pentru ceilalți, pentru drepturile omului, pentru diversitate și pentru mediu;

- *Responsabilitate* - asumarea responsabilității pentru propriile acțiuni și comportamente și asumarea conștientă a responsabilității sociale;
- *Egalitate (spirit de echitate)* - acțiuni pozitive pentru a elimina barierele determinate de caracteristicile personale sau sociale (de exemplu, sex, statut socio-economic, etnie, religie);
- *Integritate* - onestitate, responsabilitate și atitudini etice;
- *Inovare și creativitate (spirit creator)* - deschidere către schimbare, punerea în aplicare a ideilor creative cu soluții inovatoare, generarea de idei și acțiuni noi, autonomie, gândire critică și reflexivitate;
- *Cetățenie activă* - solidaritate și participare pentru binele comun;
- *Excelența* - urmărirea performanței și a rezultatelor pe măsura potențialului propriu;
- *Perseverența* - perseverența în muncă, convingeri și atitudini, adaptarea la situații adverse și depășirea dificultăților [2, p. 15].

Valorile mai sus menționate, stau la baza Curriculumului național, conturând perspectiva educației și vieții școlare pentru următoarele: viziunea, misiunea și cultura școlii, activitatea didactică, atitudinea tinerilor *indoor și outdoor*. Aceste valori stau la baza curriculumului prin intermediul competențelor-cheie propuse la nivel european.

Obiectivele învățământului obligatoriu, rezultate din idealul educațional și din politicile *Legii educației naționale* vizează formarea, dezvoltarea și varietatea competențelor-cheie stabilite la nivel european. Acestea sunt:

1. „competența de literație;
2. competența lingvistică în mai multe limbi;
3. competența matematică și competență în științe, tehnologie și inginerie;
4. competența digitală;
5. competența de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți ;
6. competența civică;
7. competența antreprenorială;
8. competența de sensibilizare și exprimare culturală” [4, pp. 7-11].

În opinia grupului de lucru care a realizat, *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național în România*, competențele din sistemul educațional românesc sunt grupate astfel [2, pp. 22-23]:

- *Competențele cheie*, care se formează, dezvoltă și diversifică pe întreaga durată a școlarității;
- *Competențele generale* sunt proprii unei discipline/domeniu de pregătire și se formează pe întreaga perioadă a studierii unei discipline;
- *Competențele specifice* sunt proprii unei discipline și se conturează pe parcursul unui an școlar.

La nivelul învățământului profesional și tehnic (clasa IX-XII), pentru filiera tehnologică, se utilizează *noțiunea de rezultat al învățării*, asociată *noțiuni de competență* [5, p. 21].

Pentru elevii din învățământul profesional și tehnic, curriculumul urmărește însușirea *rezultatelor învățării*. Rezultatele învățării au în vedere următoarele componente: *cunoștințe, abilități și atitudini* dezvoltate pe parcursul situațiilor de învățare și sunt prezentate pentru fiecare specializare sau calificare.

Unitățile de rezultate ale învățării din standardul de pregătire profesională sunt ordonate, astfel:

- „*unități de rezultate ale învățării tehnice generale* – comune tuturor calificărilor dintr-un domeniu de pregătire profesională, la un anumit nivel de calificare;
- *unități de rezultate ale învățării tehnice specializate* – specifice calificării” [6, p. 3].

În continuare în cercetarea realizată voi evidenția integrarea valorilor promovate de curriculum cu ajutorul competențelor-cheie în rezultatele învățării, pentru domeniul servicii, specializarea *tehnician în activități economice (TAE)*, nivel de clasa IX-XII.

În curriculum pentru clasa a IX-a, specializarea *tehnician în activități economice (TAE)* sunt formulate unitățile de rezultate ale învățării, tehnice generale și competențele cheie integrate pentru fiecare modul de specialitate (vezi tabelul 1): [7]

Tabelul 1. Integrarea competențelor cheie și rezultate ale învățării -Clasa a IX-a, specializarea TAE

Integrarea competențelor (*) cheie în curriculum de clasa a IX-a, respectiv la modulele de specialitate și <i>unitatea de rezultate ale învățării tehnice generale (URÎ)</i>			
Modulul 1 <i>Bazele contabilității</i>	Modulul 2 <i>Economia întreprinderii</i>	Modulul 3 <i>Calitatea produselor și serviciilor</i>	Modulul 4 <i>Bazele mediului comercial</i>
- * de comunicare în limba română și în limba maternă - * de bază de matematică, științe și tehnologie	- * de bază de matematică, științe și tehnologie - * sociale și civice;	- * de comunicare în limba română și în limba maternă - * de bază de matematică, științe și tehnologie - * sociale și civice;	- * de comunicare în limba română și în limba maternă - * de bază de matematică, științe și tehnologie - * sociale și civice;
URÎ 2 Aplicarea conceptelor de bază ale contabilității	URÎ 4 Organizarea activității unităților economice	URÎ 5 Asigurarea calității produselor și serviciilor	URÎ 2, URÎ4, URÎ 5

Analizând curriculum pentru clasa a IX-a specializarea *tehnician în activități economice*, constatăm că cea mai vizată competență-cheie este competența de bază de matematică, științe și tehnologie, urmată de competența socială și civică și competența de comunicare în limba română și în limba maternă. La acest nivel sunt predominante în egală măsură toate cele trei unități de rezultate ale învățării tehnice generale și competențele-cheie aferente.

Programa pentru clasa a X-a, specializarea *tehnician în activități economice*, cuprinde următoarele unități de rezultate ale învățării, tehnice generale și competențele cheie integrate pentru fiecare modul de specialitate (vezi tabelul 2) [8]:

Tabelul 2. Integrarea competențelor cheie și rezultate ale învățării -Clasa a X-a, specializarea TAE

Integrarea competențelor (*) cheie în curriculum de clasa a X-a, respectiv la modulele de specialitate și unitatea de rezultate ale învățării tehnice generale (URÎ)			
Modulul 1 <i>Etică și comunicare profesională</i>	Modulul 2 <i>Contabilitate generală</i>	Modulul 3 <i>Protecția consumatorului</i>	Modulul 4 <i>Utilizarea practică a instrumentelor moderne în contabilitatea primară</i>
<ul style="list-style-type: none"> - *de comunicare în limba română și în limba maternă; - * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere; - * sociale și civice; - * antreprenoriale; - * de sensibilizare și de expresie culturală; 	<ul style="list-style-type: none"> - * de bază de matematică, științe și tehnologie; - * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere; 	<ul style="list-style-type: none"> - * de comunicare în limba română și în limba maternă; - * de bază de matematică, științe și tehnologie; - * sociale și civice; 	<ul style="list-style-type: none"> - * de bază de matematică, științe și tehnologie; - * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere;
URÎ 1- Etică și comunicare profesională	URÎ 3- Utilizarea metodelor, procedeele și principiilor contabilității	URÎ 6- Protecția consumatorului, personalului și a mediului	URÎ 3 Utilizarea metodelor, procedeele și principiilor contabilității

Analizând curriculum pentru clasa a X-a, constatăm că cele mai vizate competențe-cheie sunt competențele de bază în matematică, științe și tehnologie și competențele digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere, urmate de competențele sociale și civice, competențe de comunicare în limba română și în limba maternă, competențe antreprenoriale și competențe de sensibilizare și de expresie culturală. Predominantă este *URÎ 3- Utilizarea metodelor, procedeele și principiilor contabilității*, cu competențele-cheie aferente.

La nivelul clasei a XI-a, în programă sunt precizate unitățile de rezultate ale învățării-tehnice generale și specializate, precum și competențele - cheie integrate pentru fiecare modul de specialitate (vezi tabelul 3) [9].

În urma analizei curriculumului pentru clasa a XI-a, constatăm că o pondere mare o au competențele de bază în matematică, științe și tehnologie și competențele digital de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere, urmate de competențele sociale și civice, competențe de comunicare în limba română și în limba maternă, competențe antreprenoriale și competențe de sensibilizare și de expresie culturală. Dominante sunt *URÎ 10-Inregistrarea operațiilor economico – financiare și URÎs 13-Utilizarea softului în contabilitate*.

**Tabelul 3. Integrarea competențelor cheie
și rezultate ale învățării -Clasa a XI-a, specializarea TAE**

Integrarea competențelor (*) cheie în curriculum de clasa a XI-a, respectiv la modulele de specialitate și unitatea de rezultate ale învățării tehnice generale (URÎ) și tehnice specializate (URÎs)					
Modulul 1 <i>Administarea firmei</i>	Modulul 2 <i>Marketing</i>	Modulul 3 <i>Contabilitate</i>	Modulul 4 <i>Utilizarea calculatorului în contabilitate</i>	Modulul 5 <i>Documente și registre contabile utilizate în activitatea firmei</i>	Modulul 6 <i>Stagiu de pregătire practică privind utilizarea softurilor contabile</i>
- * de a învăța să înveți; - * antreprenoriale; - * sociale și civice; - * de sensibilizare și de expresie culturală; - * de bază de matematică, științe și tehnologie.	- * de comunicare în limba română și în limba maternă; - * de bază de matematică, științe și tehnologie; - * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere; - * sociale și civice.	- * de bază de matematică, științe și tehnologie - * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere; - * sociale și civice.	- * de bază de matematică, științe și tehnologie - * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere;	- * de comunicare în limba română și în limba maternă - * de bază de matematică, științe și tehnologie - * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere; - * sociale și civice.	- * de bază de matematică, științe și tehnologie - * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere; - +
URÎ 7 Administrare a firmei	URÎ 8 Evaluarea oportunităților de piață	URÎ 10 Înregistrarea operațiilor economico - financiare	URÎs 13 Utilizarea softului în contabilitate	URÎ 2, URÎ 3, URÎ 10	URÎs 13 Utilizarea softului în contabilitate

La nivelul clasei a XII-a, în curriculum sunt menționate unitățile de rezultate ale învățării-tehnice generale și specializate, precum și competențele - cheie integrate pentru fiecare modul de specialitate (vezi tabelul 4) [10].

În urma analizei curriculumului pentru clasa a XII-a, observam că o pondere mare o au competențele de bază în matematică, științe și tehnologie și competențele sociale și civice, urmate de competențele digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere, competențe de comunicare în limba română și în limba maternă, competențe antreprenoriale, competențe de sensibilizare și de expresie culturală, competența a învăța să înveți și competențe de comunicare în limbi străine. În această situație dominantă este *URÎs 14 Aplicarea procedeelelor statistice și financiare*.

**Tabelul 4. Integrarea competențelor cheie
și rezultate ale învățării - Clasa a XII-a, specializarea TAE**

Integrarea competențelor (*) cheie în curriculum de clasa a XII-a, respectiv la modulele de specialitate și unitatea de rezultate ale învățării tehnice generale (URÎ) și tehnice specializate (URÎs)					
Modul I <i>Politici de marketing</i>	Modul II <i>Analiza economico-financiară</i>	Modul III. <i>Negociere și contractare</i>	Modul IV. <i>Elemente de statistică, finanțe și asigurări</i>	Modul V. <i>Resursa umană – componenta esențială a organizației</i>	Modul VI. <i>Stagiu de pregătire practică în domeniul financiar - contabil</i>
- * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățate și cunoaștere; - * de sensibilizare și de expresie culturală; - * antreprenoriale;	- * de bază de matematică, științe și tehnologice. - * sociale și civice.	- * de comunicare în limba română și în limba maternă [5] [8]; - * de comunicare în limbi străine; - * de bază de matematică, științe și tehnologie. - * sociale și civice.	- * de bază de matematică, științe și tehnologie - * civice și sociale	* de comunicare în limba română și în limba maternă; * digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere; * sociale și civice; * antreprenoriale; * de sensibilizare și de expresie culturală; * de a învăța să înveți; * de bază de matematică, științe și tehnologie.	- * de bază de matematică, științe și tehnologie; - * civice și sociale.
URÎ 9 Aplicarea politicilor de marketing	URÎ 11 Întocmirea situațiilor financiare	URÎ 12 Aplicarea tehnicilor de negociere și contractare	URÎs 14 Aplicarea procedurilor statistice și financiare	URÎ 1, URÎ 6, URÎ 7	URÎs 14 Aplicarea procedurilor statistice și financiare

Valorile promovate de curriculum național sunt integrate în competențele cheie prin intermediul atitudinilor (vezi tabelul 5) [11, pp. 79-84].

Tabelul 5. Legătura dintre valorile curriculumului și competențele-cheie

<i>Valori</i>	<i>Competențe -cheie</i>
Respectul	Comunicare în limba maternă Competența socială și competențe civice Competențe de sensibilizare și expresie culturală
Responsabilitatea	Comunicare în limbi străine Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii Competența socială și competențe civice
Spirit de echitate	Comunicare în limbi străine Competența socială și competențe civice A învăța să înveți Competențe de sensibilizare și expresie culturală
Integritatea	Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii Competența socială și competențe civice

Spiritul inovator și creativitatea	Comunicare în limba maternă Comunicare în limbi străine Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii Competența digitală A învăța să înveți Competențe antreprenoriale
Cetățenia activă	Comunicare în limba maternă Comunicare în limbi străine Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii Competența digitală Competența socială și competențe civice Competențe antreprenoriale
Excelența	Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii A învăța să înveți Competențe antreprenoriale Competențe de sensibilizare și expresie culturală
Perseverență	Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii A învăța să înveți Competențe antreprenoriale Competențe de sensibilizare și expresie culturală

Din studiul realizat putem observa că fiecare valoare promovată de curriculum este aplicată/fundamentată prin intermediul mai multor competențe în același timp. Pentru dobândirea acestor competențe, respectiv valori, la nivelul procesului educațional sunt utilizate resursele de învățare care trebuie să răspundă la cerințele curriculumului orientat pe competențe astfel:

- „să promoveze în mod consecvent viziunea, principiile și valorile stabilite în documentul curricular;
- să promoveze învățarea activă, centrată pe student, care vizează formarea și dezvoltarea competențelor;
- să abordeze echilibrul de cunoștințe, abilități, valori și atitudini cerute de curriculum;
- să aibă un conținut corect din punct de vedere științific;
- să încorporeze metodologii de învățare în dezvoltare și proiectare;
- să promoveze dezvoltarea și menținerea competențelor formulate la nivel de disciplină, dar să abordeze și aspecte transversale, cum ar fi echitatea și incluziunea, problemele de mediu, conceptele de globalizare, consumul rațional, dezvoltarea durabilă, sănătatea etc.;
- să permită studenților să recunoască conceptele de diversitate culturală și să promoveze relații de respect cu ceilalți și cu mediul înconjurător;
- să promoveze diferite situații de învățare (învățare activă și reflexivă, autonomă și în grup, autenticitate și diferențiere etc.);
- să încurajeze elevii să exploreze procesele și fenomenele din natură și din societate din perspective multiple, atât în mod independent, cât și în interacțiune cu ceilalți;
- să dezvolte abilități intelectuale de nivel înalt, cum ar fi gândirea critică, abordările creative și rezolvarea problemelor;

- să respecte diversitatea situațiilor de învățare și a nevoilor elevilor și să promoveze învățarea diferențiată;
- să fie relevante pentru vârsta și dezvoltarea emoțională, intelectuală, socială și culturală a elevilor;
- să nu conțină elemente discriminatorii;
- să reflecte lumea de referință a elevilor prin raportarea acestora la experiențele concrete de viață și să ofere oportunități de participare activă la viața socială;
- ia în considerare standardele naționale și internaționale de siguranță și calitate și nu are niciun impact asupra sănătății, integrității fizice sau vieții elevilor” [2, p. 40].

Din analiza realizată reies următoarele aspecte:

a. Pentru ciclul inferior al liceului, clasa IX-X, ca cea mai vizată competență este competența de bază de matematică, științe și tehnologie, urmată de competența socială și civică și competență de comunicare în limba română și în limba maternă.

Competența matematică vizează îmbunătățirea gândirii matematice pentru a rezolva o serie de probleme în situații obișnuite. Aceasta se referă la îndemânarea și disponibilitatea de a folosi gândirea specifică matematicii (algoritmi, formule, grafice, diagrame, modele) [12].

Competența în științe se referă la găsirea răspunsurilor pentru fenomenele naturale aplicând cunoștințe și metode (inclusiv observația și experimentul) pentru a identifica probleme și pentru a obține rezultate bazate pe dovezi [12].

Competența în tehnologie presupune aplicarea cunoștințelor și metodologiei ca răspuns la interesele și necesitățile umane.

Dobândirea acestor competențe determină înțelegerea schimbărilor declanșate de activitatea umană și a responsabilității pe care trebuie să o accepte fiecare cetățean.

Competența civică – are în vedere înțelegerea ideilor și structurilor sociale, economice, juridice, politice, dezvoltare globală și durabilă în calitate de cetățean responsabil prin participarea activă la viața civică și socială [12].

Prin intermediul acestor competențe, putem observa că sunt promovate toate valorile curriculumului național.(vezi tabelul 5).

b. Pentru ciclul superior al liceului, clasa XI-XII, ca cea mai vizată competență este în continuare competența de bază de matematică, științe și tehnologie, urmată de competența socială și civică și competența digitală.

Competența digitală antrenează folosirea cu încredere și responsabilitate a tehnologiilor digitale în medii de învățare, de muncă și participare la activități sociale. Însușirea acestei competențe ajută la formarea educației digitale, comunicării și colaborării, respectarea proprietății intelectuale, soluționarea problemelor și dezvoltarea gândirii critice în diferite contexte date [12].

Prin intermediul unităților de rezultate ale învățării specifice, observăm că în acest ciclu competența digitală, competența antreprenorială, competența de sensibilizare și de expresie culturală, competența a învăța să înveți și competența de comunicare în limbi străine cunosc o creștere considerabilă față de ciclul inferior al liceului.

În concluzie, la finalul ciclului de studiu în clasa a XII-a, elevul de la *specializarea tehnician în activități economice*, prin intermediul procesului de predare-învățare-evaluare, are însușite competențele/rezultatele învățării necesare pentru rezolvarea cu reușită a unei anumit gen de situații-problemă, în contexte deosebite și în condiții de eficacitate.

Competențele de bază necesare pentru o calificare sunt exprimate în termeni de cunoștințe, abilități și atitudini specifice și sunt incluse în unități de rezultate ale învățării tehnice generale și specializate. Aceste competențe garantează aprofundarea lor în contextul formării profesionale și al formării valorilor din programele naționale de învățământ.

Bibliografie

1. BOCOȘ, Mușata. *Suport de curs - Teoria si metodologia curriculumului*.
2. PALADE, Eugen (coord.). *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului Național în România*. București, 2020.
3. Parlamentul României, „Legea Educației naționale nr 1/2011,” [Interactiv]. Available: www.edu.ro. [Accesat 12 august 2022].
4. „Recomandarea Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți,” 22 mai 2018. [Interactiv]. Available: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01)). [Accesat 12 august 2022].
5. Institutul de Științe ale Educației, „Curriculumului Național - document de politici educaționale,” 2019.
6. Ministerul Educației și Cercetării Științifice, „ORDIN nr. 5.293 din 24 septembrie 2015 privind aprobarea Structurii standardului de pregătire profesională din învățământul profesional și tehnic,” MONITORUL OFICIAL nr. 765, București, 2015.
7. Ministerul Educației și Cercetării Științifice, „Curriculum pentru clasa a IX-a,” [Interactiv]. Available: <https://www.edu.ro/curriculum-%C3%AEenv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2nt-liceal-tehnic>. [Accesat 13 august 2022].
8. Ministerul Educației Naționale, „Curriculum clasa a X-a, învățământ liceal-filiera tehnologică,” [Interactiv]. Available: <https://www.edu.ro/curriculum->

- „Curriculum pentru filiera tehnologică.” [Accesat 13 august 2022].
9. Ministerul Educației Naționale, „Curriculum pentru clasa a XI-a a, filiera tehnologică,” [Interactiv]. Available: <https://www.edu.ro/consultare-public%C4%83-programele-%C8%99colare-pentru-clasa-xi-%C8%99i-xii-ciclul-superior-al-liceului-filiera>. [Accesat 10 august 2022].
 10. Ministerul Educației Naționale, „Curriculum pentru clasa a XII-a liceu, Filiera tehnologică,” [Interactiv]. Available: <https://www.edu.ro/consultare-public%C4%83-programele-%C8%99colare-pentru-clasa-xi-%C8%99i-xii-ciclul-superior-al-liceului-filiera>. [Accesat 9 august 2022].
 11. MÎNDRUȚ, Octavian (coord.). Metodologia implementării competențelor cheie în curriculumul școlar aplicat, București: Institutul de Științe ale Educației, 2010.
 12. Ministerul Educației, „Portal legislativ,” 5 februarie 2021. [Interactiv]. Available: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/237529>. [Accesat 20 septembrie 2022].
 13. GUȚU, Vladimir. *Cadrul de referință al curriculumului universitar*. Chișinău, 2015.